

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดฝึกอบรมด้วยตนเองเพื่อพัฒนามโนทัศน์ด้านการสอน
ของครูประถมศึกษาในโรงเรียนก้นดาร์นี แบ่งหัวข้อในการอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยที่
เกี่ยวข้องได้ดังนี้

1. การพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูประถมศึกษาในโรงเรียนก้นดาร์
2. แนวคิดในการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูประถมศึกษา
3. รูปแบบในการพัฒนาครูประถมศึกษาประจำการ
4. การพัฒนามโนทัศน์ด้านการสอนของครูประถมศึกษาโดยใช้ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง
5. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนามโนทัศน์ด้านการสอน และครูใน
โรงเรียนก้นดาร์

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูประถมศึกษาในโรงเรียนก้นดาร์

การพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครู เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคุณภาพ
การจัดการศึกษา เนื่องจากครูเป็นตัวจักรสำคัญในการนำหลักสูตรไปปรับใช้ให้เหมาะสม
กับสภาพของท้องถิ่น หลักสูตรจะเขียนไว้ละเอียดเพียงไรหากครูไม่สามารถนำไปใช้ได้ตามที่
หลักสูตรมุ่งหวังแล้วหลักสูตรที่สร้างขึ้นก็ไม่บรรลุตามที่คาดหวังได้ ดังนั้นการพัฒนาประสิทธิภาพ
การสอนของครูจึงเป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะงานสอนถือเป็นหัวใจของงานครู (ประดิษฐ์
อุปรมัย, 2526) หากงานสอนของครูประสบความสำเร็จ แสดงว่านักเรียนมีคุณลักษณะ
ตามที่หลักสูตรมุ่งหวังในที่สุด ซึ่งการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูมีค่าสำคัญ 2 ค่าคือ
คำว่า พัฒนา และประสิทธิภาพ ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน อาทิ

สนธิ เจริญธรรม (2530) กล่าวว่า การพัฒนา หมายถึง ความเจริญเติบโต
ของทั้งมวลมนุษย์ ซึ่งหมายรวมถึงการขยายขอบเขตความสามารถของบุคคลอย่างเต็มที่
รวมทั้งการประยุกต์ใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาเพื่อแก้ปัญหา หรือหาข้อยุติใน

สถานการณ์ใหม่ ๆ ที่แตกต่างกันออกไป

สุปราณี ศรีฉัตรภิมุข (2524 อ้างถึงในเครือวัลย์ ลิมอภิชาติ, 2531) กล่าวว่า การพัฒนา หมายถึง การให้ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎี แนวคิด และหลักการ เพื่อเพิ่มความรู้ทั่วไปโดยใช้ระยะเวลา

ถวัลย์ มาศจรัส (2528) และเครือวัลย์ ลิมอภิชาติ (2531) กล่าวว่า คล้ายคลึงกันคือ การพัฒนา หมายถึง การทำให้เจริญ ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้ที่เกี่ยวเนื่องกับการพัฒนารายบุคคล หรือเป็นกลุ่มทั้งองค์การ

สรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึง การเพิ่มพูนความรู้ความสามารถให้แก่บุคคลโดยใช้ระยะเวลา ทั้งที่เป็นความรู้ทางทฤษฎี แนวคิด และหลักการ เพื่อให้บุคคลสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้แก้ปัญหาที่เผชิญได้อย่างแยบยล และหาข้อยุติในสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้

คำว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การดำเนินงานให้เป็นไปตามที่คาดหมายไว้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การทำงานที่ต้องการให้ได้รับประโยชน์สูงสุด (สมพงษ์ เกษมสิน, 2517) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของคาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good) 1973) ที่ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถที่ทำให้เกิดความสำเร็จตามความปรารถนาโดยใช้ระยะเวลา และความพยายามเพียงเล็กน้อยก็ทำให้งานสำเร็จได้อย่างสมบูรณ์

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ และทัศนีย์ ศุภเมธี (2530) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงาน หรือการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จเป็นอย่างดีตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งถือเป็นการสร้างสรรค์ผลผลิตที่มุ่งจะกระทำนั้นให้ได้ผลผลิตมากที่สุด โดยใช้เวลาและค่าใช้จ่ายน้อย

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า การพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครู หมายถึง การเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้แก่ครูโดยผ่านกระบวนการการพัฒนาแบบต่อเนื่อง ซึ่งใช้ระยะเวลาและค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด เพื่อให้ครูสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการพัฒนาดังกล่าวไปพัฒนาการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามที่หลักสูตรมุ่งหวัง

สถานการณ์การพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูประถมศึกษาในโรงเรียนก้นดาด
ครูที่ประสิทธิภาพ หมายถึง ครูที่มีความรู้ดี ประพฤติดี และมีน้ำใจเป็นประชาธิปไตย (เฉลิยว บริรักษ์ดี และคณะ, 2520) ต้อง สามารถสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มีความรู้กว้างขวางทั้งในวิชาที่สอน และวิชาพิเศษอื่น ๆ รู้จักแสวงหาความรู้ มีศีลธรรม และปฏิบัติตามจรรยาบรรณครู มีเหตุผล และยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น มีสำนึกในหน้าที่และมีคุณธรรมประจำใจ (สุภา คีลสร, 2526) ครูจะต้องตื่นตัวอยู่เสมอ ต้องรู้จักตนเอง รู้จักนักเรียน รู้จักโรงเรียน และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนอย่างแท้จริง (ภูณโณ สาสร, 2526)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงมีพระราชดำรัสแก่ข้าราชการครูไว้ว่า

ข้าราชการที่สามารถจะต้องมีความรู้สามส่วนคือ ความรู้วิชาการ ความรู้ปฏิบัติการ และความรู้คิดอ่านตามเหตุผลความเป็นจริง ต้องมีความจริงใจและบริสุทธิ์ใจในงาน ในผู้ร่วมงาน ในการรักษาระเบียบแบบแผนความดีงาม ความถูกต้องทุกอย่างในแผ่นดิน ต้องสำรวจดูความบกพร่องของตนเองอยู่เสมอ แล้วปฏิบัติแก้ไขเสียโดยเร็ว ไม่ปล่อยให้เจริญงอกงามทำความเสียหายให้แก่ การกระทำ ความคิด และการทำงาน

(สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2530)

นอกจากนี้ ครูที่มีประสิทธิภาพ จะต้องรู้จักแก้ปัญหาอย่างแยบยล ไม่ก่อปัญหาในหน่วยงานและ มีสุขภาพแข็งแรงด้วย (อาภา ภมรบุตร, 2530)

สรุปได้ว่า ครูที่มีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องรอบรู้ในงานทั้งลึกและกว้าง รู้จักแสวงหาความรู้ที่ทันสมัยอยู่เสมอ ทั้งความรู้ทางวิชาการ ความรู้ในการปฏิบัติงาน และความรู้ในการปฏิบัติตนเพื่อให้เป็นผู้มีเหตุผล มีคุณธรรมตามจรรยาบรรณ เป็นนักประชาธิปไตย และมีจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้ครูที่มีประสิทธิภาพจะต้องหมั่นสำรวจความบกพร่องของตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้สามารถขจัดข้อบกพร่องได้ทันเวลาที่ ไม่ปล่อยให้เกิดความเสียหายในงานและการปฏิบัติหน้าที่ครู

ครูประถมศึกษาในโรงเรียนก้นดารา ได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ท่ามกลางความขาดแคลนในทุก ๆ ด้าน ด้วยความเป็นผู้นำทางความคิดของศิษย์ และการเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคมชนบท ประสิทธิภาพของครูเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะในชนบทครูนับเป็นผู้ที่มีความรู้มากที่สุด ดังนั้นครูจึงต้องพัฒนาตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการ ทั้งด้านหลักสูตร การสอน

การเมือง สังคม และเทคโนโลยี แต่สภาพความกดดันและขาดแคลนเป็นอุปสรรคสำคัญในการรับข่าวสารและโอกาสในการพัฒนาตนเองของครูอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยต่อไปนี้

มนตรี แยมกสิการ (2525) กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคที่ครูโรงเรียนไกลคมนาคมพบมากที่สุดคือ ขาดทักษะในการใช้วัสดุทัศนวัสดุประเภทเครื่องมือ จำนวนวัสดุทัศนวัสดุไม่เพียงพอ ขาดคำแนะนำในการใช้เครื่องมือ ห้องเรียนไม่เหมาะสมกับสื่อที่ต้องใช้ไฟฟ้า และไม่สามารถจัดหาวัสดุได้ตรงกับจุดมุ่งหมายของเรื่องที่สอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งฤดี วิเศษนคร (2534) ที่ว่า ครูประถมศึกษาในโรงเรียนโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองตามแนวชายแดนด้านไทย-กัมพูชา ประสบปัญหาการขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนในการผลิตสื่อ ขาดความรู้ความสามารถในการสร้างเครื่องมือวัสดุประสงค์ ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานอันเนื่องมาจากการสู้รบตามแนวชายแดน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยที่สำคัญที่สุดของครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนกั้นตารคือ ความมั่นคงปลอดภัย (ปรีชญา สิมารจารย์, 2531)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527) และ วิระ บำรุงรักษ์ (2532) กล่าวถึงปัญหาของครูไว้คล้ายคลึงกันคือ ครูประถมศึกษาในโรงเรียนกั้นตารขาดการฝึกอบรมเพิ่มเติมอย่างมีระบบและขั้นตอน ส่วนใหญ่จะให้ความรู้ที่เรียนมาจากสถาบันการศึกษาเดิมมาสอนนักเรียนทำให้ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานในปัจจุบัน นอกจากนี้ กมล ภูประเสริฐ (2527) ยังพบว่า อัตรากำลังใจของครูไม่เสมอภาคกันในบางท้องที่ ทำให้ครูขาดโอกาสในการพัฒนาตนเองทางด้านวิชาการและหลักสูตร ซึ่งมีผลทำให้สมรรถภาพด้านการเตรียมการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่ำไปด้วย(กรมการฝึกหัดครู, 2531) ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของทพวงมหาวิทยาลัย (2527) และ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา และคณะ (2530) พบว่า ครูประถมศึกษาในปัจจุบันมีวุฒิสองสมควรแต่ประสิทธิภาพการสอนยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ไม่สามารถปรับหลักสูตรไปใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นได้ มีสมรรถภาพด้านการรวบรวมข้อมูลชุมชนอยู่ในระดับต่ำ สร้างสื่อการสอนไม่สอดคล้องกับเนื้อหา จัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่ครบทุกขั้นตอน เน้นการบรรยายเป็นส่วนใหญ่ ตั้งคำถามไม่ดีและเสริมแรงยังไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออก

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้หน่วยงานเจ้าสังกัดคือสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้หาแนวทางเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูอยู่เป็นประจำ ทั้งจัดอบรมสัมมนา

การอบรมทางไกล และการพัฒนาแบบผสมผสานหลาย ๆ วิธี เช่น

ในปี พ.ศ. 2527 ได้จัดอบรมครูชั้นประถมศึกษาปีที่หกโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา (วิทยุ) โดยให้ครูศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากแผนการอบรม แผนการสอน/คู่มือครู และรับฟังรายการวิทยุ แล้วทำแบบทดสอบท้ายแผนการอบรมทุกแผน ผลปรากฏว่า ครูมีความก้าวหน้าและมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาพอสมควร

ปี พ.ศ. 2529 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติร่วมกับสำนักงานโครงการรับความช่วยเหลือ ได้ร่วมกันจัดอบรมครูประถมศึกษาประจำการทั่วประเทศ โดยใช้ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง 20 เล่ม เป็นสื่อหลัก และใช้แผ่นใส สไลด์ และเทปโทรทัศน์ เป็นสื่อเสริม รูปแบบการอบรมใช้แบบผสมผสานทั้งให้ครูศึกษาด้วยตนเอง พบวิทยากร และกลุ่ม ผลปรากฏว่า ครูได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 อยู่ในระดับน่าพอใจ

การอบรมหรือพัฒนาใด ๆ เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไป ความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาการใหม่ ๆ ทำให้การพัฒนาดังกล่าวไม่ทันสมัยไปด้วย โดยเฉพาะการพัฒนาครูเป็นจำนวนมากนั้น ประสิทธิภาพของการพัฒนาย่อมจะไม่ได้ผลครบถ้วนสมบูรณ์ตามที่ผู้อบรมต้องการ จะเห็นได้ว่า ครูที่ปฏิบัติงานงานในท้องถิ่นห่างไกลมักจะประสบปัญหาหนักที่สุด เพราะโอกาสในการศึกษาค้นคว้า หรือการติดตามข่าวสารย่อมจะล่าช้าไปด้วย อันเนื่องมาจากปัญหาด้านการคมนาคม อัตราค่าส่งครู และปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาตนเองของครูในท้องถิ่นห่างไกล ดังนั้น การพัฒนาจึงต้องกระทำด้วยความรอบคอบ ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของครูมากที่สุดดังจะกล่าวในตอนต่อไป

แนวความคิดในการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูประถมศึกษา

ความจำเป็นในการพัฒนา

แม้ว่าการคัดเลือกและสรรหาบุคคลเข้าทำงานใด ๆ จะได้กำหนดคุณสมบัติหลักเกณฑ์ และวิธีการไว้ดีเพียงใดแล้วก็ตาม มิได้เป็นหลักประกันว่าบุคคลนั้นจะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายดีตลอดไป (บัณฑิต อินทรชั้น, 2526) ทุกครั้งที่บุคคลจะเข้าทำงาน จำเป็นต้องมีการอบรมแนะนำเบื้องต้นก่อน บางครั้งอาจต้องอบรมถึงวิธีทำงานได้ด้วย เพราะการศึกษาในสถานศึกษาส่วนใหญ่มักจะเน้นหลักการ ทฤษฎี และความรู้พื้นฐาน กอปรกับระเบียบ

กฎเกณฑ์ และเทคนิคต่าง ๆ ในการทำงานเปลี่ยนแปลงไป บางครั้งหน้าที่ของหน่วยงานสลับซับซ้อน หลักสูตรที่เรียนมามิได้เน้นหลักการด้วย หรือบุคคลอาจเปลี่ยนสายงานเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น และวิทยาการใหม่ ๆ ก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้วิชาชีพบางสาขาเมื่อปฏิบัติไปนาน ๆ อาจจะล้าสมัย ผู้ปฏิบัติจำเป็นต้องขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอจึงจะปฏิบัติหน้าที่ได้ดี (สนธิ เจริญธรรม, 2530 และ ไนโรจน์ ลิตปรีชา, 2523)

วิชาชีพครู เป็นวิชาชีพหนึ่งที่ต้องพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพราะเป็นศาสตร์ชั้นสูงเป็นการเรียนรู้หลักการและวิธีพัฒนามนุษย์ให้เจริญขึ้นทั้งกายและจิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และความสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่อย่างสงบสุขร่วมกับผู้อื่นได้ (สุนทรวิวัฒน์, 2531) โดยเฉพาะครูประถมศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนเรียนกันดารจำเป็นต้องรอบรู้ทั้งด้านการจัดการเรียนการสอน การดำเนินชีวิตอยู่ในท้องถิ่นทุรกันดาร การอยู่อย่างโดดเดี่ยว และครูไม่สามารถออกจากพื้นที่ได้บ่อยนัก (Scott, 1984) ครูจึงต้องได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบาย วิทยาการ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งการพัฒนาตนเองของครูจะช่วยให้ครูเรียนรู้งานได้เร็วขึ้น ทำให้เป็นที่ต้องการของโรงเรียนและช่วยให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาบรรลุเป้าหมายได้เร็วขึ้นด้วย (ยุพิน วรพุกานนท์, 2532 และ มานะ รัตนโกเศศ, เติลินิวส์, 12 สิงหาคม 2531)

สรุปได้ว่า การพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูประถมศึกษาเป็นสิ่งจำเป็น เพราะวิชาชีพครูเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยใช้กระบวนการศึกษาเป็นสื่อ ครูจึงต้องพัฒนาตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการที่เกี่ยวกับอาชีพ และวิทยาการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตเพื่อปฏิบัติตนเองให้เป็นผู้นำทางปัญญาและความคิดของศิษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูประถมศึกษา

สมรรถภาพการสอน เป็นปัจจัยสำคัญของการประกอบอาชีพครู เพราะคุณลักษณะของนักเรียนตามที่หลักสูตรมุ่งหวังเป็นเป้าหมายสำคัญของงานครู ดังนั้นการพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูจึงเป็นสิ่งจำเป็น และต้องกระทำอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั่นเอง การพัฒนามีผู้เสนอแนะไว้หลายท่านคือ

ภิญโญ สาธร (2526) และทอง ทองเต็ม (2523) กล่าวถึงวิธีพัฒนาไว้คล้ายคลึงกันคือ การพัฒนาโดยการฝึกอบรมก่อนประจำการ การฝึกอบรมปฐมนิเทศ การฝึกอบรมระหว่างปฏิบัติการ และการฝึกฝนตนเองของครูขณะปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับวิธีพัฒนาครูบรรจุ

ใหม่ตามงานวิจัยของ ฤดี ภูมิภูถาวร (2528) ที่ว่าผู้บริหารควรประชุมนิเทศครูบรรจุใหม่ให้
เข้าใจกฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติของทางราชการ และให้คำแนะนำช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน
อย่างสม่ำเสมอ

ทรวงมหาวิทยาลัย (2529) ได้เสนอทางเลือกในการจัดการศึกษาต่อเนื่องแก่
ครูประจำการไว้โดยสรุป คือ

1. การจัดสัมมนาและประชุมเชิงปฏิบัติการในเนื้อหาเฉพาะเรื่องที่จำเป็นและสำคัญ
2. การอบรมระยะสั้นประมาณ 3 - 6 เดือน เพื่อฝึกให้ครูมีสมรรถภาพที่ทันสมัย
3. จัดให้มีการศึกษาเพื่อรับปริญญาโดยวิธีต่าง ๆ
4. การเพิ่มสมรรถภาพการสอนโดยใช้เทปบันทึกเสียง วีดีโอ และตำราต่าง ๆ
5. ใช้แนวคิดในการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยเปิด

ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2529 อ้างถึงใน แพรวพราย รัตนดิลภพาณิชย์, 2529)
การพัฒนาโดยตรง โดยจัดกิจกรรมพัฒนาที่ส่งผลให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ อาทิ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การอภิปราย การให้คำปรึกษา การเผยแพร่
ข่าวสารในรูปคู่มือ แผ่นปลิว เอกสาร และจุลสาร เป็นต้น และการพัฒนาโดยอ้อมซึ่งเป็น
การพัฒนาที่ส่งผลให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยดี อาทิ การสนใจตามผู้บริหาร การพบปะ
สนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้รู้ การอำนวยความสะดวกในการพัฒนาตนเองของครู และ
การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของครู นอกจากนี้ เมืองทอง แคมมณี (2530) และ
ถวัลย์ มาศจรัส (2528) ยังได้เสนอแนววิธึพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูไว้คล้ายคลึง
กัน สามารถสรุปได้ว่า วิธึพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูทำได้โดยให้โอกาสครูเข้ารับการ
ฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ การเข้าร่วมประชุมปฏิบัติการ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การฟัง
อภิปรายและการสนใจอ่านหนังสือทางวิชาการและติดตามข่าวสารทางการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

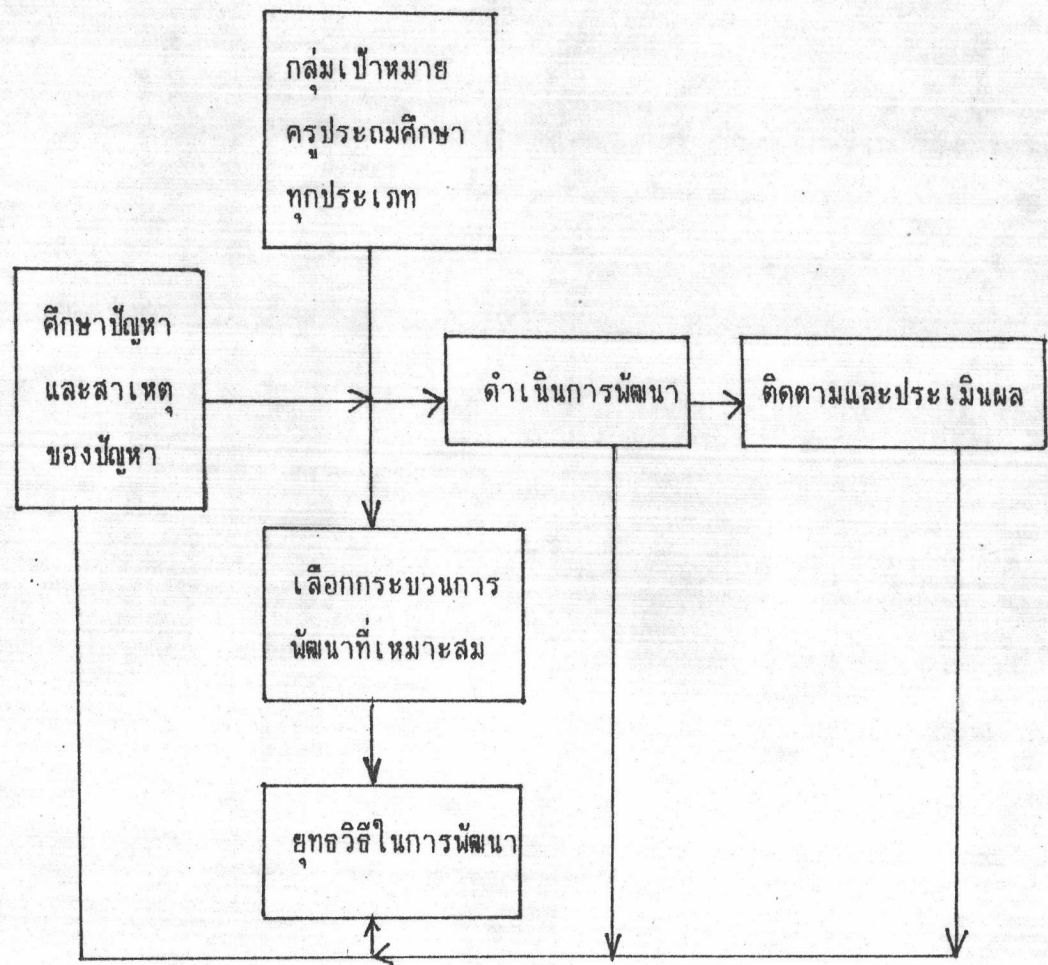
สรุปได้ว่า วิธึพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูแบ่งเป็น 2 วิธึใหญ่ ๆ คือ การจัด
กิจกรรมพัฒนาโดยหน่วยงาน และวิธึส่งเสริมให้ครูศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งวิธึพัฒนาดัง
กล่าวต้องคำนึงถึงความต้องการของครู สอดคล้องกับปัญหา และเนื้อหาที่จะพัฒนาจะต้องจำเป็น
สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย

รูปแบบในการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูประถมศึกษา

ด้วยภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบในการพัฒนาเยาวชนทั้งด้านความรู้ ความคิด จิตใจ และการประพฤติตนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์ การพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูจึงเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและตัวครูเองจะต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ในหลาย ๆ รูปแบบมาพัฒนาให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ ซึ่งการพัฒนาคูประจําการนั้นได้มีผู้เสนอแนะไว้หลายรูปแบบดังนี้

โครงการพัฒนาศึกษาอาเซียน ได้เสนอรูปแบบในการพัฒนาคูประจําการระดับประถมศึกษาไว้เป็นลำดับขั้นตอนคือ ศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหา เลือกกระบวนการพัฒนาที่เหมาะสม กำหนดกลุ่มเป้าหมาย กำหนดยุทธวิธีในการพัฒนา ดำเนินการพัฒนา และนิเทศติดตามผล ดังรายละเอียดในแผนภูมิที่ 1 (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2529)

แผนภูมิที่ 1 รูปแบบการพัฒนาคูประจําการระดับประถมศึกษา

โครงการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ (เล่มเดียวกัน, 2529) เป็นโครงการที่ให้วิทยาลัยครูทำหน้าที่ส่งเสริมวิชาชีพและเพิ่มพูนวิทยฐานะของครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และผู้บริหารการศึกษา ให้วิทยาลัยครูทั่วประเทศริเริ่มโครงการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 จนถึงปัจจุบัน โดยให้ต้นสังกัดคัดเลือกบุคคลที่มีเงินเดือนถึงระดับ และตรงกับความต้องการและความพร้อมของหน่วยงาน แล้วใช้เวลาฝึกอบรมในวันหยุดประจำสัปดาห์และภาคฤดูร้อน แต่ปัจจุบันใช้การสอบคัดเลือกเข้าศึกษาอบรมแทนการคัดเลือกโดยหน่วยงาน เพราะ จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาจนถึงระดับปริญญาเป็นจำนวนมากแล้ว การอบรมครูมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ให้ศึกษาในชั้นเรียน 50 % ของเวลาเรียนทั้งหมด
2. ทำแผนปฏิบัติงานหรือโครงการศึกษาเอกเทศ
3. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามสัดส่วนที่วิทยาลัยกำหนด

โครงการฝึกอบรมครูประถมศึกษาโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา (วิทยุ) ใช้กลุ่มตัวอย่างครูประถมศึกษาที่สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 32,270 คน รูปแบบในการอบรมมีลักษณะดังนี้คือ ให้ครูผู้เข้ารับการอบรมศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากแผนการอบรม แผนการสอน คู่มือครูและรับฟังรายการวิทยุเพื่อเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ตามตารางการออกอากาศ แล้วทำแบบทดสอบท้ายแผนการอบรมทุกแผนการอบรม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2527)

โครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา (คพศ.7) เป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอน โดยการจัดตั้งศูนย์วิชาการขึ้น 2 ระดับ คือ ศูนย์วิชาการจังหวัด และศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน มีวัตถุประสงค์ให้เป็นแหล่งทรัพยากรอันเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้เป็นแหล่งสนับสนุนการเรียนการสอนในเรื่องของสื่อวัสดุอุปกรณ์และการผลิตสื่อ นับเป็นรูปแบบการอบรมที่ใช้เอกสารเสริมความรู้ให้ครูวิชาการประจำศูนย์ศึกษาแนวการปฏิบัติงานของศูนย์วิชาการด้วยตนเองเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2529)

โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา เป็นโครงการจัดอบรมครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 335,214 คน มีระยะเวลาในการอบรมระหว่างเดือนเมษายน - กันยายน 2529 โดยมีรูปแบบในการอบรมดังต่อไปนี้

1. เป็นการฝึกอบรมทางไกลที่มีสื่อหลักและสื่อเสริมให้ครูผู้เข้ารับการอบรมสามารถศึกษาและฝึกฝนด้วยตนเองได้
2. สื่อหลัก คือ ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง และมีสื่อเสริมคือ เทปโทรทัศน์ สไลด์ และแผ่นโปร่งใสสรุปเนื้อหาในชุดฝึกอบรม ซึ่งจะช่วยเสริมการศึกษาด้วยตนเองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. ผู้ดำเนินการฝึกอบรมคือ บุคลากรในท้องถิ่นที่ผ่านการฝึกอบรมในหน้าที่ของผู้บริหารทางวิชาการ และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เข้ารับการอบรมด้วยกันมิใช่วิทยากรผู้บรรยายให้ความรู้
4. รูปแบบของการฝึกอบรม เน้นด้านการให้ผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอบรมมากที่สุด
5. การจัดฝึกอบรม ใช้สถานที่จัดการอบรมเป็นฐานกลุ่มโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2529)

จากรูปแบบในการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูประถมศึกษาดังที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการพัฒนาครูประถมศึกษาทั่ว ๆ ไป โดยไม่แยกว่าเป็นครูในท้องถิ่นชนบทหรือท้องถิ่นที่เจริญ แต่เปิดโอกาสให้ครูได้พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งจากรูปแบบที่กล่าวมาข้างต้นจะเน้นการฝึกอบรมเป็นสำคัญ และให้ครูผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วมในการพัฒนามากที่สุด เพราะการฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่มุ่งจะเปลี่ยนแปลงทัศนคติและวิถีทำงานให้มีประสิทธิภาพ (แพรวพราว รัตต์ติลกพาณิชย์, 2529) โดยจัดกิจกรรมพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้ครูมีความรู้ที่ทันสมัย (Brow, 1982)

การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาในโรงเรียนกันดาร นับเป็นการพัฒนาที่ควรกระทำอย่างเร่งด่วน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประสาร มาลากุล ณ อยุธยา และคณะ (2530) ที่ว่าการพัฒนาครูประจำการจะต้องดำเนินใน 3 ลักษณะคือ

1. ผลิตคู่มือการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นแนวทางให้ครูปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

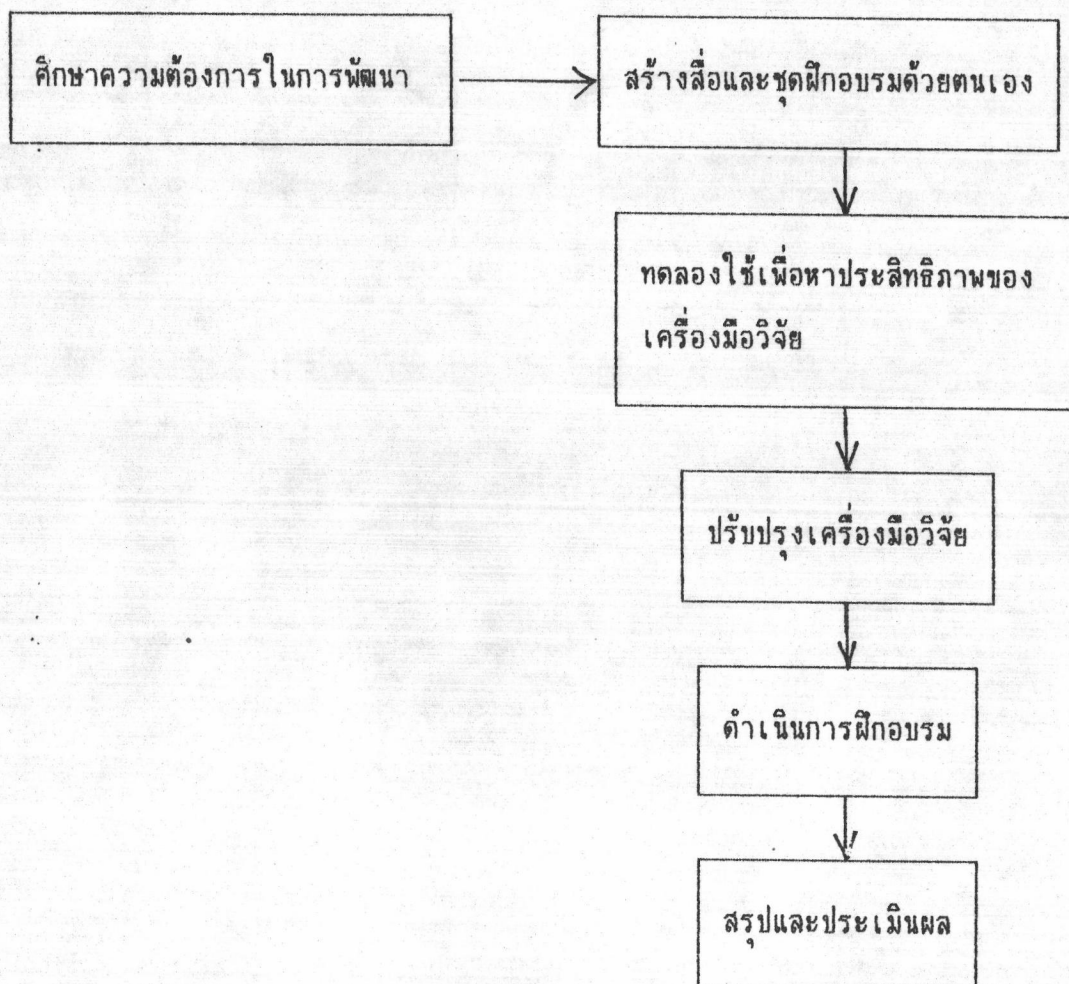
2. พัฒนาหลักสูตร และฝึกอบรมศึกษานิเทศก์ และครูผู้ทำหน้าที่นี้เทศ เพื่อให้เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในการปฏิบัติงานของครูประถมศึกษา

3. พัฒนาหลักสูตร และฝึกอบรมครูประถมศึกษาในส่วนที่ยังมีสมรรถภาพต่ำ จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงใคร่จะเสนอรูปแบบในการพัฒนาครูประถมศึกษาในโรงเรียนกัณฑ์ดาร์ ดังนี้ต่อไปนี้

1. ศึกษาความต้องการในการพัฒนาตนเองด้านสมรรถภาพการสอนของครู
2. สร้างสื่อ และชุดฝึกอบรมด้วยตนเองเพื่อพัฒนามโนทัศน์ด้านการสอนของครู
3. ทดลองใช้เครื่องมือ เพื่อหาประสิทธิภาพ
4. ดำเนินการฝึกอบรมครูโดยใช้ชุดฝึกอบรมด้วยตนเองเป็นสื่อหลัก
5. สรุปและประเมินผล

ตั้งแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 รูปแบบการพัฒนามโนทัศน์ด้านการสอนของครูประถมศึกษาในโรงเรียนกัณฑ์ดาร์

การพัฒนาบทนิพนธ์ด้านการสอนของครูประถมศึกษาโดยใช้ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง

ความหมายของบทนิพนธ์ด้านการสอน

คำว่าบทนิพนธ์ด้านการสอนของครูประถมศึกษา มีคำสำคัญอยู่ 2 คำคือ คำว่า "บทนิพนธ์" กับคำว่า "การสอน" ดังนั้นจึงแยกความหมายของคำดังกล่าวออกเป็นคำ ๆ เพื่อสะดวกต่อการทำความเข้าใจ ซึ่งจะกล่าวต่อไปนี้

คำว่า "บทนิพนธ์" ได้มีผู้ให้ความหมายไว้คล้ายคลึงกันคือ หมายถึง การสรุปความคิดเห็นของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันเป็นผลมาจากการรับรู้หรือประสบการณ์ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมในแนวรวม ๆ (ปัญญา หิรัญรัมย์, 2523; รัตนา ตุลคสวัสดิ์, 2526 และ จรินทร์ ฉานีรัตน์, 2518) หรือหมายถึง ความคิดเห็น การแสดงออก การจัดกลุ่ม การแบ่งพวกของสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเน้นที่ความแตกต่างของคุณสมบัติ หรือความสามารถทางสติปัญญา โดยทั่วไปที่จะรับรู้สถานะของสิ่งต่าง ๆ หรือเป็นการลงความคิดเห็น ค่านิยม และจินตนาการของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Good, 1973)

สรุปได้ว่า บทนิพนธ์ หมายถึง ความคิดเห็นโดยสรุปของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม โดยอาศัยประสบการณ์และการเรียนรู้เป็นหลักในการสรุปความคิด

คำว่า "การสอน" หมายถึง การจัดสภาพการณ์ สถานการณ์ หรือกิจกรรมอย่างมีจุดหมาย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ เกิดการเรียนรู้ด้านความรู้ ทักษะและเจตคติที่พึงประสงค์ ให้ผู้เรียนเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สามารถปรับตนเองให้มีชีวิตที่สงบสุข (ชาญชัย ศรีไสยเพชร, 2525; ปรีชา นิพนธ์นิเทศา, 2525 และกาญจนา เกียรติประวัติ, 2523)

การสอน หมายถึง การแนะนำ หรือการชี้ช่องทางให้ผู้เรียนหาความรู้เพิ่มเติม (จรินทร์ ฉานีรัตน์, 2518) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูโดยเริ่มจากการวางแผนการเตรียมอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ การควบคุมปฏิริยาของครูและนักเรียน การสอน การวัดผล และการปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น (Good, 1973)

ไวล์ และโลเวล (Wiles and Lovell, 1975) กล่าวถึง ความหมายของการสอนเป็นกระบวนการใน 4 ลักษณะต่อไปนี้

1. หมายถึงการชี้แนะ การช่วยเหลือ แนะนำ การจัดหาวัสดุ และการส่งเสริมให้นักเรียนคิด ทำในสิ่งที่อยากทำหรืออยากเห็น
2. การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ โดยผู้สอนเป็นผู้รวบรวมความรู้ แล้วจัดความรู้ที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ความจริงให้ง่ายและน่าสนใจ เพื่อสะดวกแก่การที่ผู้เรียนจะเข้าใจง่าย
3. การทำงานร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพในการเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ และรู้จักคิดรู้จักทำด้วยตนเอง
4. การแนะแนวทางให้แก่ผู้เรียนโดยใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ และจัดกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเจริญงอกงาม และพัฒนาไปในทางที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

สรุปได้ว่า การสอน หมายถึง กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน โดยครูจะเป็นผู้ชี้แนะแนวทางและจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น และส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองในอันที่พัฒนาความรู้ ความคิด การกระทำ และเกิดเจตนาที่ดีต่อการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ไปพัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และการปรับตนให้มีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข

ดังนั้น มโนทัศน์ด้านการสอนของครู จึงอาจหมายถึง สาระความรู้โดยสรุปของครู เกี่ยวกับการจัดสภาพการณ์ หรือกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ไปพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม และสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้

มโนทัศน์ด้านการสอนของครูประถมศึกษาในโรงเรียนกันดาร

การเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง 2533) มุ่งเน้นให้จัดการเรียนการสอนที่พัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน คือ "การพัฒนาตนการพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาสังคม" ซึ่งการจัดกิจกรรมดังกล่าวมีแนวทางให้ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดนั้น ครูผู้สอนควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม
2. จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน และให้โอกาสเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ
3. จัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยง หรือบูรณาการทั้งภายในกลุ่มประสบการณ์ และระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุด
4. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่ม
5. จัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงมากที่สุด และเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ
6. จัดให้มีการศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
7. ให้สอดแทรกการอบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ
8. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย
9. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการปฏิบัติจริงของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2532)

จะเห็นได้ว่า หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นพัฒนาการเรียนการสอนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม สิ่งแวดล้อม และสภาพความต้องการของท้องถิ่นมากขึ้น โดยเน้นให้ครูมีอิสระในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร การจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น การติดตามประเมินผล และมุ่งเน้นให้ครูสอดแทรกการอบรมด้านจริยธรรมควบคู่กับการเรียนการสอนทุกกลุ่มประสบการณ์

ปี พ.ศ. 2528-2529 สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้พัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาทั่วประเทศ โดยใช้ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง 20 เล่ม เป็นสื่อหลัก และมัลติมีเดีย แผ่นโปสเตอร์ และเทปโทรทัศน์ เป็นสื่อเสริม เพื่อเสริมความรู้เกี่ยวกับการเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริม

หลักสูตร สื่อการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการ
 ประถมศึกษาแห่งชาติ, 2529) ผลปรากฏว่า ผลการพัฒนาอยู่ในระดับน่าพอใจ

ดังนั้น การพัฒนามโนทัศน์ด้านการสอนของครูประถมศึกษาในโรงเรียนก้นดาร์ จึงน่าจะ
 จะจัดให้สอดคล้องกับแนวดำเนินการของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง
 2533) มากที่สุด โดยเพิ่มเติมเนื้อหาสาระที่ครูควรได้รับการพัฒนา นอกเหนือจากที่ได้เคย
 รับการฝึกอบรมจากชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง 20 เล่ม ดังกล่าวแล้ว การพัฒนามโนทัศน์

ด้านการสอนของครูจึงน่าจะประกอบด้วยสาระความรู้ใน 5 ด้าน ต่อไปนี้

1. การจัดบรรยากาศในการเรียนการสอน
2. การสร้างและการใช้สื่อการเรียนการสอนจากวัสดุที่ได้จากท้องถิ่นและวัสดุ
 จากธรรมชาติ
3. การจัดกิจกรรมสร้างนิสัย
4. การจัดกิจกรรมสนับสนุนการเรียนการสอนด้านบริการแนะแนว
5. การนำผลการประเมินการเรียนไปใช้

ความหมายของชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง

ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง (Instructional Package) เป็นชุดการเรียนด้วย
 ตนเองซึ่งใช้กระบวนการสร้างชุดการเรียนด้วยตนเอง ประกอบกับกระบวนการสร้างชุด
 การสอนมาเป็นแนวทางในการสร้าง จึงอาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง เป็น
 ชุดการสอนที่สร้างขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ ให้ครูใช้เป็นเอกสารค้นคว้าเพื่อพัฒนามโนทัศน์
 ด้านการสอนที่ครูต้องการพัฒนาให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ดังนั้นชุดฝึกอบรมด้วยตนเองจึงอาจเป็นชุด
 การสอนชนิดหนึ่งก็ได้ ดังที่ผู้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

สมหญิง กลั่นศิริ (2526) กล่าวว่า ชุดการสอน หมายถึง สื่อประสมที่ได้จากระบบ
 การผลิตและการนำสื่อที่สอดคล้องกับวิชา หน่วย หัวเรื่อง วัตถุประสงค์ เพื่อช่วยให้การ
 เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สันทัต และนิพนธ์ใจ ภิบาลสุข (2525) ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึงการนำระบบ
 สื่อประสมที่สอดคล้องกับเนื้อหาและประสบการณ์ของแต่ละหน่วยมาช่วยให้การเปลี่ยนแปลง
 พฤติกรรม การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยอาศัยหลักสูตรเป็นแนวทางในการผลิต

โรนตรี (Rowntree, 1981) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นผลรวมของสื่อผสมที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยใช้สื่อหลาย ๆ อย่างรวมกัน เช่น หนังสือ เทป ฟิล์มสตริป แผ่นใส หรือโมดูล เพื่อสอนเนื้อหาใดเนื้อหาหนึ่งโดยไม่ต้องอาศัยครูผู้สอนโดยตรง จากที่กล่าวมาแล้ว สามารถสรุปได้ว่า ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง หมายถึงชุดสื่อผสมที่สร้างขึ้นอย่างมีระบบโดยอาศัยหลักสูตรเป็นแนวทางในการสร้าง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านมโนทัศน์การสอนตามที่หลักสูตรการอบรมมุ่งหวังโดยที่ผู้เรียนไม่ต้องเข้ารับการฝึกอบรมเนื้อหาสาระโดยตรง แต่จะสามารถศึกษาได้จากชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง และสามารถประเมินผลด้วยตนเองได้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการสร้างชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง

เนื่องจากชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง เป็นเอกสารการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความสะดวกด้านเวลา และความสามารถของแต่ละบุคคล ดังนั้น จึงมีผู้เสนอแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

1. แนวคิดในการสร้างชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง

ในปี พ.ศ. 2521 ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ ได้เสนอแนวคิดในการสร้างชุดฝึกอบรมด้วยตนเองไว้ 5 แนวคิดคือ

1.1 เป็นแนวคิดตามหลักจิตวิทยาความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยคำนึงถึงความแตกต่างด้านความต้องการ ความแตกต่างด้านความถนัดและความแตกต่างด้านความสนใจของบุคคลเป็นสำคัญ

1.2 เป็นแนวคิดที่พยายามจะเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลางของความรู้มาเป็นแบบการจัดประสบการณ์ และการจัดสื่อผสมที่สอดคล้องกับเนื้อหาในรูปของชุดการสอนแทน โดยให้ผู้เรียนสามารถหาความรู้ได้ด้วยตนเองและมีครูเป็นเพียงผู้คอยแนะนำเท่านั้น

1.3 เป็นแนวคิดที่พยายามจะจัดระบบการผลิตและการใช้สื่อการสอนในรูปแบบสื่อผสมให้มากที่สุด

1.4 เป็นแนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์ โดยพยายามจะสร้างปฏิริยาสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน และนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม และเน้นการนำสื่อการสอนมาใช้ให้มากที่สุดโดยให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการกลุ่มในการค้นคว้าหาความรู้

1.5 เป็นแนวคิดที่ยึดหลักจิตวิทยาการเรียนรู้มาจัดสภาพการเรียนการสอน โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด

แนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นนี้ สอดคล้องกับความเห็นของสันทัต และนิมน์ใจ ภิบาลสุข (2525) คือการสร้างชุดฝึกอบรมด้วยตนเองนั้นโดยมากจะยึดทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากบุคคลย่อมมีความแตกต่างทางด้านพันธุกรรม สิ่งแวดล้อม และภูมิหลัง ดังนั้น วิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนย่อมทำให้ผู้เรียนได้ดี นอกจากนี้การสร้างชุดฝึกอบรมด้วยตนเองยังเป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ใช้แหล่งความรู้จากสื่อที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ ผู้เรียนสามารถหยิบมาใช้ได้ด้วยตนเองโดยเอกเทศ หรือเรียนรู้จากสื่อโดยผ่านกระบวนการกลุ่มก็ได้ เพราะยึดหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ที่ว่าผู้เรียนจะเรียนได้ดีนั้นสภาพแวดล้อมต้องเอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า แนวคิดในการสร้างชุดฝึกอบรมด้วยตนเองนั้นยึดหลักแนวคิดอย่างน้อย 5 ประการคือ หลักจิตวิทยาความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดสื่อผสมที่เป็นระบบ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หลักพฤติกรรมศาสตร์ และหลักจิตวิทยาการเรียนรู้

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการสร้างชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง

การเรียนรู้โดยการศึกษาชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการปฏิบัติตามกิจกรรมโดยอาศัยคำแนะนำของชุดฝึกนั้น ๆ ดังนั้นผู้ที่จะประสบผลสำเร็จจากการเรียนรู้ตามกระบวนการดังกล่าวจะต้องมีวินัยในตนเองค่อนข้างสูง และมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง พร้อมทั้งจะแสวงหาความรู้ในอันที่จะพัฒนาสมรรถภาพการทำงานของตนเองให้มีประสิทธิภาพ เพราะการเรียนจากชุดฝึกอบรมด้วยตนเองจะทำให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้รู้ผลย้อนกลับทันที มีการเสริมแรงทางบวกจากความสำเร็จในการเรียนของตนเอง และผู้เรียนสามารถเรียนรู้ไปละขั้นตามความสามารถและความสนใจของตนเอง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, 2523) จึงอาจสรุปได้ว่า ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการสร้างชุดฝึกอบรมด้วยตนเองน่าจะประกอบด้วย 3 ทฤษฎีต่อไปนี้

2.1 ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล

บุคคลต่างได้รับการถ่ายทอดลักษณะบางอย่างจากบรรพบุรุษ และได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมย่อมทำให้บุคคลมีความแตกต่างกัน (มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร, 2519) ความแตกต่างของบุคคลนั้นมี 5 ด้านคือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสติปัญญา ด้านความถนัด และด้านสังคม (กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ, 2528) ดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไปนี้

1. บุคคลย่อมแตกต่างกันทางสติปัญญา ได้แก่ ความสามารถในการคิด ความสามารถในการตัดสินใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาและการปรับตัว เมื่อบุคคลเผชิญปัญหาหรือสถานการณ์ต่าง ๆ มักจะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคลไปที่จะแก้ปัญหาหรือสถานการณ์นั้นๆ ให้ลุล่วงไป

2. การจูงใจของบุคคลย่อมแตกต่างกัน เพราะบุคคลมีแรงกระตุ้นในอันที่จะแสดงพฤติกรรมที่มีทิศทางไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งไม่เหมือนกัน ซึ่งแรงกระตุ้นจะมีทั้งแรงกระตุ้นภายใน และแรงกระตุ้นภายนอก

3. บุคคลย่อมมีความรู้สึกต่อสิ่งเร้าแตกต่างกัน เพราะบุคคลมีความแตกต่างทางด้านอารมณ์

4. พันธุกรรม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ถือเป็นภูมิหลังของบุคคล ซึ่งย่อมจะไม่เหมือนกัน (ชูชีพ อ่อนโคสุง, 2522)

สรุปได้ว่า บุคคลย่อมแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้านคือ ความแตกต่างทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ภูมิหลัง การจูงใจ และสิ่งแวดล้อม

2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้

การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใด ๆ ก็ได้ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ทางด้านวิชาการ ค่านิยม และการแสดงบทบาทที่เหมาะสมกับเพศของตน (ปรัชญา ใจสะอาด, 2522) ซึ่งอาจจะเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ถาวรหรือค่อนข้างถาวร (ประสาธ อิศรปริตตา, 2520) และการเปลี่ยนแปลงนั้นมิได้เกิดจากกระบวนการของความเจริญเติบโต แต่เกิดจากประสบการณ์และการฝึกหัดเป็นสำคัญ (ลำรง บัวศรี, 2531)

บุคคลจะเรียนรู้ได้ดั่งนั้น มีองค์ประกอบพื้นฐานอย่างน้อยคือ แรงจูงใจ สิ่งจูงใจ อุปสรรค และกิจกรรม (ประสาธ อิศรปริตตา, 2520) และองค์ประกอบของการเรียนรู้ในแง่จิตวิทยา ได้แก่ ความพร้อม ความต้องการ แรงจูงใจ การจำ การลืม อารมณ์

และการปรับตัว (เชียรศรี วิวิธสิริ, 2527) ดังนั้น การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับตัวผู้เรียน และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้สอดคล้องกับคำว่าของ ส่วพันธ์ มุทธาเมธา (2523) ที่ว่า ผู้เรียนจะเรียนได้ดีถ้าสิ่งที่เรียนตรงกับความสามารถ ความสนใจ และพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน นอกจากนี้ความพร้อมของผู้เรียนก็เป็นสิ่งจำเป็นต่อการเรียนรู้เช่นกัน เพราะผู้เรียนมีความแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน ตามที่ได้กล่าวไว้แล้ว ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ย่อมแตกต่างกันไปด้วย

চার্জ বীকৃ (2534) ได้กล่าวถึงหลักการเรียนรู้ตามทฤษฎีสัมพันธ์ต่อเนื่องว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการของสิ่งเร้าและการตอบสนองของอินทรีย์ การเรียนรู้เริ่มจากสิ่งที่ย้ายไปสู่สิ่งที่สลับซับซ้อน และประสบการณ์ในอดีตของผู้เรียนก็มีผลต่อการเรียนรู้เช่นกัน เมื่อผู้เรียนได้รับความพึงพอใจต่อการเรียนรู้นั้น ๆ แล้วจะเรียนรู้ได้เร็ว ซึ่งสิ่งที่จะช่วยให้บุคคลเรียนรู้ได้ ดังนั้น เชียรศรี วิวิธสิริ (2521 และ 2527) กล่าวไว้ว่ามีลักษณะดังนี้ คือ สิ่งที่เรียนนั้นเหมาะสมกับผู้เรียน ผู้เรียนมีแรงจูงใจที่ดีและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้สิ่งที่เรียนต้องตรงกับความต้องการและประสบการณ์ของผู้เรียนด้วย สิ่งที่เรียนมีคุณค่าและมีประโยชน์ ผู้เรียนมีโอกาสได้กระทำด้วยตนเอง ได้ฝึกฝนบ่อย ๆ ได้ทราบความก้าวหน้าหรือความผิดพลาดของตนเอง และได้รับการเสริมแรงจากครูผู้สอน

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ที่เกิดจากความพร้อมของผู้เรียน การตอบสนองต่อสิ่งเร้า ความพึงพอใจที่ได้เรียนรู้ และได้กระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำบ่อย ๆ มีโอกาสใคร่ครวญในสิ่งที่ตนปะทะสัมพันธ์ ซึ่งการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับผู้เรียน และสิ่งที่เรียนนั้นมีคุณค่า มีจุดมุ่งหมาย มีประโยชน์ และสอดคล้องกับความต้องการและประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.3 ทฤษฎีแรงจูงใจ

แรงจูงใจ หมายถึง สิ่งเร้าทุก ๆ อย่างที่ทำให้มนุษย์แสวงหาพฤติกรรมหรือการกระทำออกมา (จรินทร์ อานีรัตน์, 2517) แรงจูงใจจะมีทั้งทางบวกและทางลบทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคคลและสถานการณ์ ซึ่งแรงจูงใจมีทั้งส่วนบุคคล และแรงจูงใจทางสังคม (ประสาท อิศรปริดา, 2520)

แรงจูงใจกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

แรงจูงใจสัมพันธ์กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างยิ่ง เพราะแรงจูงใจเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ดังคำกล่าวของ สจวร์ต มุททเมธา (2523) ที่ว่า ความต้องการทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการจูงใจผู้เรียน หากผู้เรียนเห็นความก้าวหน้าของตนเองก็จะเพิ่มพูนความพยายามในการเรียนรู้มากขึ้น นอกจากนี้แรงจูงใจของบุคคลจะมากขึ้นหากได้เห็นความสำคัญของสิ่งที่เรียน ซึ่งการจูงใจของครูที่จะจัดให้ผู้เรียนแต่ละคนได้ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของผู้เรียนแต่ละคนนั่นเอง ครูจะต้องเอาใจใส่ และสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนอยู่เสมอ เพื่อหาทางแก้ไขและส่งเสริมคุณลักษณะที่เหมาะสมให้แก่ นักเรียน

ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ย่อมสัมพันธ์กับแรงจูงใจของผู้เรียน โดยเฉพาะผู้ใหญ่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรคำนึงถึงแรงจูงใจของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน ย่อมทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพต่างกัน ซึ่งหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ได้มีผู้เสนอแนะไว้โดยสรุปว่า การจัดกิจกรรมจะต้องมีลักษณะสอดคล้องกับหลักจิตวิทยาการเรียนรู้อันได้มีผู้เสนอแนะไว้ดังต่อไปนี้คือ

1. การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจ
2. การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการเรียนรู้
3. การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในอดีต
4. การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับมีส่วนร่วมของผู้เรียน
5. ผู้เรียนจะเรียนได้ดีเมื่อสนใจและต้องการที่จะเรียน
6. ผู้เรียนจะเรียนได้ดีเมื่อสิ่งที่เรียนมีความจำเป็นและเป็นประโยชน์สามารถนำไปใช้ได้ทันที

ไปใช้ได้ทันที

7. ผู้เรียนจะเรียนได้ดีเมื่อเรียนสัมพันธ์กับสภาพปัญหาที่มีอยู่จริงในสังคม การได้มีโอกาสฝึกแก้ปัญหาจะทำให้การเรียนรู้เพิ่มขึ้น
8. ผู้เรียนจะเรียนได้ดีเมื่อได้ใช้ความรู้ความสามารถ ความถนัดและเวลาของตนอย่างเต็มที่
9. ผู้เรียนจะเรียนได้ดีเมื่อบรรยากาศเป็นกันเอง และมีอิสระในการกระทำ

10. การสอนที่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของผู้ใหญ่จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

11. ประสิทธิภาพของการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับการประเมินการเรียนอย่างสม่ำเสมอ
12. ต้องการการแนะแนวมากกว่าการสอน หรือการบอกให้จำ หรือให้การทดสอบ
13. การเรียนรู้จะได้ผลดีเมื่อกิจกรรมทำท่าย และมีโอกาสได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองมากที่สุด

14. การเรียนการสอนควรจัดอย่างหลากหลาย โดยจัดให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ และควรเป็นการสร้างความสำเร็จในการเรียนบทเรียนต้น ๆ ให้กับผู้ที่มีความรู้พื้นฐานน้อย เพื่อสร้างความภูมิใจ และความมั่นใจในการศึกษาบทเรียนที่ยากขึ้น (พรณี ช. เจนจิต, 2528)

สรุปได้ว่า แรงจูงใจกับการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เพราะการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจของบุคคล ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ได้ ว่า การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะได้ผลดีเมื่อสิ่งที่เรียนนั้นตรงกับความต้องการที่จะเรียนและมีความพึงพอใจในสิ่งที่เรียนด้วย นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะเน้นการแนะนำให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเป็นสำคัญมากกว่าการบอกให้รู้

คุณค่าของชุดฝึกอบรมด้วยตนเองต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครู

ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือชุดการเรียนรายบุคคลที่สร้างขึ้นอย่างเป็นระบบโดยอาศัยทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล ทฤษฎีการเรียนรู้ และทฤษฎีแรงจูงใจ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูได้อีกทางหนึ่ง เพราะเป็นสื่อเอกสารที่สร้างขึ้นอย่างเป็นระบบเพื่อให้ครูศึกษาดูด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่ว่า "การเรียนรู้จะได้ผลดีเมื่อกิจกรรมทำท่าย และมีโอกาสได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากที่สุด" (เชียรศรี วิวิธสิริ, 2527) ดังนั้นชุดฝึกอบรมด้วยตนเองจึงเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครู ดังรายละเอียด

สิทธิชัย ดิโลกะวิชัย (2518) กล่าวถึงประโยชน์ของชุดการเรียนรายบุคคลไว้ดังต่อไปนี้คือ

1. เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนตามความสนใจของผู้เรียน
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

3. ฝึกการทำงานเป็นหมู่ เคารพในสิทธิและความคิดเห็นของผู้อื่น
4. ส่งเสริมเสรีภาพของผู้เรียนในการแสดงความคิดเห็น
5. ช่วยให้การถ่ายทอดความรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
6. ช่วยให้ครูตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาหาความรู้ในวิชาที่สอน

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (2519) ได้เสนอคุณค่าของชุดการเรียนการสอนด้วยตนเองตามแนวคิดของแฮริส เบอร์เกอร์ (Harrisberger, 1974) ไว้ดังต่อไปนี้คือ

1. ผู้เรียนสามารถตรวจสอบความรู้ความสามารถพื้นฐานของตน ทำให้ไม่เสียเวลาศึกษาในสิ่งที่รู้แล้ว
2. ผู้เรียนสามารถนำบทเรียนไปเรียนที่ไหนก็ได้ตามความพอใจของตน โดยไม่จำกัดเรื่องของเวลาและสถานที่
3. ผู้เรียนสามารถทดสอบตัวเองได้ทันทีเมื่อจบบทเรียน
4. ครูทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้แก่ผู้เรียนได้มากขึ้น
5. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความสามารถของตนเอง

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2523) กล่าวถึงประโยชน์ของชุดการสอนรายบุคคลไว้ดังนี้คือ

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
2. ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม เคารพในสิทธิและความคิดเห็นของผู้อื่น
3. ช่วยให้การถ่ายทอดความรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
4. ผู้สอนตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาในการค้นคว้าหาความรู้ สืบค้นแหล่งวัสดุอุปกรณ์ และคิดค้นประดิษฐ์อุปกรณ์ต่าง ๆ

5. แก้ไขปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมการศึกษารายบุคคล
6. จัดปัญหาการขาดแคลนบุคลากร
7. ช่วยในการจัดการศึกษานอกระบบ

จากที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง เป็นเอกสารสำหรับให้ครูศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ครูมีอิสระในการค้นคว้า มีโอกาสทราบ ความก้าวหน้าของตนเอง ได้เรียนรู้ไปทีละน้อยตามลำดับตามความสามารถและความพึงพอใจของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ

ตั้งนั้นการพัฒนาชุดฝึกอบรมด้วยตนเองเพื่อพัฒนามโนทัศน์ด้านการสอนของครูประถมศึกษา อาศัยหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล และทฤษฎีแรงจูงใจเป็นพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบและกิจกรรมการฝึกอบรม

หลักในการสร้างชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง

การเรียนรู้มีประสิทธิภาพเกิดจากการเรียนรู้ที่อยู่ในสภาพการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ดังต่อไปนี้คือ

1. ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมอย่างกระฉับกระเฉง
2. ผู้เรียนรู้ผลย้อนกลับทันที
3. ผู้เรียนภาคภูมิใจในความสำเร็จของตนแม้เพียงเล็กน้อย
4. ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ไปที่ละน้อยตามลำดับขั้นและมีโอกาสใคร่ครวญ

(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2523)

ชัชยงค์ พรหมวงศ์ (2521) ได้เสนอแนะขั้นตอนการผลิตชุดการสอนตามแผนจุ่มา

ไว้ 10 ขั้นตอนต่อไปนี้คือ

1. กำหนดหมวดหมู่เนื้อหาและประโยชน์
2. กำหนดหน่วยการสอน
3. กำหนดหัวเรื่อง
4. กำหนดมโนทัศน์และหลักการ
5. กำหนดวัตถุประสงค์
6. กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้
7. กำหนดแบบประเมินผล
8. เลือกและผลิตสื่อการสอน
9. หาประสิทธิภาพของชุดการสอน
10. การใช้ชุดการสอน ดังขั้นตอนต่อไปนี้
  - 10.1 ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน
  - 10.2 ชี้นำเข้าสู่กิจกรรม
  - 10.3 ชี้นำประกอบกิจกรรมการเรียนรู้
  - 10.4 ชี้นำสรุปผลการสอน

10.5 ทำแบบทดสอบหลังเรียน

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528) ได้เสนอขั้นตอนในการสร้าง
หลักสูตรการฝึกอบรมครูตามโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนของครูประถมศึกษาไว้ดังนี้คือ

1. กำหนดวัตถุประสงค์
2. กำหนดเนื้อหา
3. กำหนดระยะเวลา
4. กำหนดกิจกรรม
5. กำหนดกระบวนการ
6. กำหนดสื่อหลักและสื่อเสริม
7. กำหนดการประเมินผล

ธีระชัย ปุณฺณโชติ (2532) ได้เสนอขั้นตอนในการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป หรือ
ชุดการเรียนด้วยตนเองไว้คล้ายคลึงกับชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521) ดังต่อไปนี้คือ

1. ศึกษาวิธีการเขียนบทเรียนแบบโปรแกรมชนิดต่าง ๆ ให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง
2. กำหนดและเลือกวิชาที่จะเขียน และระดับชั้นที่จะใช้บทเรียน
3. เลือกหน่วยการเรียนรู้
4. กำหนดหัวเรื่องต่าง ๆ ที่จะเขียน
5. ศึกษาลักษณะผู้เรียน ได้แก่ อายุ ระดับชั้น พื้นฐานความรู้เดิม และทักษะพื้นฐาน
6. ตั้งจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
7. วางโครงเรื่อง โดยลำดับเรื่องราวก่อนหลัง และจากง่ายไปหายาก
8. เขียนบทเรียนตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยแบ่งออกเป็นตอน ๆ
9. นำบทเรียนที่เขียนเสร็จไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านและให้ข้อติชมเพื่อปรับปรุง
10. พิมพ์ แล้วนำไปทดลองใช้กับผู้เรียนในชั้นทดลองหนึ่งต่อหนึ่ง
11. สร้างแบบทดสอบให้ครอบคลุมทุกเรื่องในบทเรียน เพื่อให้ทดสอบก่อนและหลัง
การเรียน นำแบบทดสอบไปหาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเที่ยง
12. นำบทเรียนที่สร้างไปทดลองใช้กับผู้เรียนหนึ่งคน เพื่อทดสอบด้านเวลาและ
ปรับปรุงบทเรียนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
13. นำบทเรียนไปทดลองกับผู้เรียนกลุ่มเล็กที่มีผลการเรียนระดับปานกลาง

จำนวน 10 คน และปรับปรุงข้อบกพร่องให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

14. การทดลองภาคสนามผู้เรียน 100 คน โดยไม่เจาะจงว่าเก่งหรืออ่อน แต่ควรจะเป็นตัวแทนของผู้เรียนทั่วไปได้

จากหลักการสร้างชุดการเรียนรู้รายบุคคลที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยสรุปเป็นขั้นตอนในการสร้างชุดฝึกอบรมด้วยตนเองเพื่อพัฒนานวัตกรรมด้านการสอนของครูประถมศึกษาต่อไปก็คือ

1. เลือกเนื้อหา
2. กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
3. กำหนดแนวคิด
4. แบ่งเนื้อหาออกเป็นตอน ๆ
5. กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้
6. กำหนดวิธีประเมินผล
7. เขียนชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง
8. สร้างแบบทดสอบวัดมโนทัศน์การสอนตามสาระของชุดฝึกอบรมด้วยตนเองทั้งหมด
9. นำชุดฝึกอบรมด้วยตนเองและแบบทดสอบวัดมโนทัศน์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ

แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

10. นำไปทดลองใช้กับครู 1 คน เพื่อทดสอบด้านเวลา และสำนวนภาษา
11. นำแบบทดสอบไปทดสอบกับครูประถมศึกษาจำนวน 40 คน เพื่อหาประสิทธิภาพ

ของแบบทดสอบ

12. นำชุดฝึกอบรมด้วยตนเองไปทดลองใช้กับครูประถมศึกษา จำนวน 10 คน

แล้วปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

13. นำชุดฝึกอบรมด้วยตนเองไปทดลองภาคสนามกับครูประถมศึกษาในโรงเรียน
ก้นดาร์ จำนวน 40 คน

14. หาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการในการพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครู
ประถมศึกษา

กษมา สารสมุทร (2524) ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับสมรรถภาพด้านการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่าครูต้องการพัฒนาสมรรถภาพด้านความรู้ความสามารถในเนื้อหาวิชา สมรรถภาพด้านเทคนิควิธีและสมรรถภาพด้านคุณลักษณะและเจตคติ

ปทีป เมธาคณวุฒิ (2535) ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการและความสามารถของครูที่จบจากคณะครุศาสตร์หรือคณะศึกษาศาสตร์ในมหาวิทยาลัยส่วนกลาง สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ครูและผู้บริหารต้องการให้ครูประถมศึกษามีสมรรถภาพดังต่อไปนี้คือ สมรรถภาพด้านการควบคุมชั้น การเสริมสร้างวินัยตนเองให้นักเรียน การศึกษาหาความรู้ต่อเนื่อง การจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้นักเรียนเข้าใจและนำไปใช้ได้ ความสามารถในการใช้เทคนิคและวิธีสอนแบบต่าง ๆ ความสามารถในการจัดหาและใช้อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ

กัญญา เตชาภิวัฒน์สกุล (2526) ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนของครูประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตปทุมวัน ตามความคิดเห็นของตนเอง ผลการวิจัยพบว่า ครูต้องการพัฒนาสมรรถภาพการผลิตและการใช้สื่อ และต้องการพัฒนาสมรรถภาพการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก

สุภา ศิลสร (2526) ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนของครูประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ครูต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนทุกสมรรถภาพในระดับมีความต้องการพัฒนามาก และสมรรถภาพที่ครูต้องการให้มีการพัฒนาโดยเร่งด่วนภายใน 2 ปี คือ สมรรถภาพในเรื่องการสร้างวินัยให้แก่เด็ก การวัดและประเมินผล การผลิตและการใช้สื่อการสอน การเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสม การสอนซ่อมเสริม การสอนจริยธรรม การจัดศูนย์การเรียน และการฝึกประชาธิปไตยให้แก่เด็ก นอกจากนี้ยังมีสมรรถภาพที่น่าสนใจซึ่งครูระบุให้มีความสำคัญรองลงมาคือ การสอนทักษะทางดนตรี และนาฏศิลป์ การสอนทักษะทางคณิตศาสตร์ และการสอนกลุ่มประสบการณ์พิเศษ (การสอนภาษาต่างประเทศ)

สำหรับ แต่งนาวา (2527) ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการของครูและผู้บริหารในการพัฒนาสมรรถภาพด้านการจัดบริการและการจัดโครงการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ครูต้องการพัฒนาสมรรถภาพด้านการจัดบริการและการจัดโครงการอยู่ในระดับมาก 5 ด้านคือ การซ่อมเสริม บริการห้องสมุด การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย บริการสุขภาพอนามัย และบริการแนะแนว

ช่อทิพย์ ธรรมรักษ์ (2528) ได้วิจัยเรื่อง การนำเสนอโปรแกรมการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูกลุ่ม กพอ. ชั้น ป. 5 - ป. 6 ในโรงเรียนสังกัด สปจ. ปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า สมรรถภาพที่ครูต้องการพัฒนาประกอบด้วย การจัดการเรียนการสอนและด้านความรู้และทักษะตามแผนการสอนงานประดิษฐ์และงานช่าง ด้านความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารหลักสูตร และด้านความรู้และทักษะการสอนตามแผนการสอนงานเกษตร

กานดา จรตล (2529) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาความรู้และความต้องการในการปรับปรุงการสอนของครูภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ครูต้องการปรับปรุงการสอนอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย ต้องการฝึกทักษะการฟังและการพูดจากผู้อำนวยการทางภาษาอังกฤษ ต้องการคำแนะนำในการออกข้อสอบ ต้องการคู่มือการสร้างแบบทดสอบทักษะทั้ง 4 ต้องการคู่มือการสอนซ่อมเสริมภาษาอังกฤษ ต้องการเข้ารับการอบรมที่เกี่ยวกับเทคนิคการสอน และต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับการสร้างสื่อและอุปกรณ์การสอน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูประถมศึกษาโดยใช้ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง

โกสุม เจริญรวย (2520) ได้วิจัยเรื่อง การสร้างชุดการสอนตามเอกัตถภาพวิชาหลักการสอนและการเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิภาพของชุดการสอนเท่ากับ 93.23/88.12
2. คะแนนทดสอบหลังการทดลองสูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ
3. นักศึกษาที่เรียนจากชุดการสอนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่ครูสอนอย่าง

มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

พันธึนภา เงินทอง (2523) ได้วิจัยเรื่อง การสร้างชุดการสอนทางไกลวิชา เทคโนโลยีและสื่อการศึกษาสำหรับมหาวิทยาลัยเปิดในประเทศไทย โดยใช้สื่อประสมประกอบด้วย บทเรียนทางไปรษณีย์และแบบฝึกปฏิบัติ 1 ชุด รายโทรทัศน์ 1 รายการ และรายการวิทยุ 1 รายการ ผลปรากฏว่า ชุดการสอนทางไกลมีประสิทธิภาพ 88.75/81.16 คะแนนกิจกรรมภาคปฏิบัติสูงกว่าเกณฑ์ ผลการทดสอบก่อนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.1 แสดงว่า การเรียนด้วยชุดการสอนทางไกลช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527) ได้จัดการอบรมครูชั้นประถมศึกษาปีที่หกโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา (วิทยุ) ซึ่งเป็นการอบรมโดยให้ครูผู้เข้ารับการอบรมศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากแผนการอบรม แผนการสอน/คู่มือครูและรับฟังรายการวิทยุ เพื่อเป็นการเสริมความรู้และความเข้าใจตามตารางออกอากาศแล้วทำแบบทดสอบท้ายแผนการอบรมทุกแผนการอบรม ผลปรากฏว่า ครูสามารถฟังวิทยุพร้อมกับทำงานไปด้วยได้ เนื้อหาสาระในแผนอบรม บทวิทยุ วิทยากร การประชุมในเทศ การสนับของผู้บริหาร และการอบรมมีความเหมาะสมปานกลางทุกรายการ ผลการทดสอบพบว่า มีความก้าวหน้าของค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนและหลังการอบรมเพิ่มขึ้นทุกกลุ่มประสบการณ์ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ยังประหยัดรายจ่ายในการจัดอบรมคิดเป็นรายหัวคือ 147.56 บาทต่อคน

สมาลี พลตรี (2529) ได้ประเมินโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา : การฝึกอบรมนำร่องในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้หลังการฝึกอบรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 มีคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการฝึกอบรมเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 9.57 ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด แต่ครูได้นำกิจกรรมและความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้ในการเรียนการสอนมาก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529) ได้ประเมินผลการฝึกอบรมตามโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา ซึ่งเป็นการอบรมโดยใช้ชุดฝึกอบรมด้วยตนเองเป็นสื่อหลัก และมีสื่อเสริมประกอบ ได้แก่ สไลด์ เทปโทรทัศน์ และแผ่นโปร่งใส ผลปรากฏว่า

1. ด้านความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม พบว่า อัตราเฉลี่ยของคะแนนทดสอบก่อน

และหลังการฝึกอบรมทั่วประเทศคิดเป็นร้อยละ 21.13 หรือถ้าคิดเป็นคะแนนจะได้เท่ากับ 12.92 (จากคะแนนเต็ม 60 คะแนน) แสดงว่าครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้มากขึ้นกว่าเดิมโดยเฉลี่ยทั่วประเทศ

2. ประสิทธิภาพของกระบวนการอบรม พบว่า จำนวนจุดฝึกอบรมสามารถจัดการฝึกอบรมได้ตามเป้าหมายเป็นที่พึงพอใจของครูผู้เข้ารับการอบรม คิดเป็นร้อยละ 71.89 ของจุดฝึกอบรมทั้งหมด

3. ด้านพฤติกรรมของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์คือ มีความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนครูที่ร่วมฝึกอบรมพร้อมที่จะทำงานตามบทบาทหน้าที่ให้สำเร็จ พฤติกรรมที่ชี้กำหนดคือ จำนวนครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมเต็มเวลาของตารางการฝึกอบรม คิดเป็นร้อยละ 99.12 ของครูที่ได้รับการนิเทศทั้งหมด

4. ด้านเจตคติของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่า ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แสดงความรู้สึกว่ามีความสำนึกในหน้าที่ ความรับผิดชอบ บทบาทของคุณธรรมของครู แสดงความมั่นใจ ภูมิใจและศรัทธาในอาชีพครู

ลักขณา พานิชกุลผล (2530) ได้ติดตามผลการดำเนินการฝึกอบรมโดยวิธีสอนทางไกล หลักสูตรความรู้พื้นฐานในการปฏิบัติราชการสำหรับข้าราชการบรรจุใหม่ในส่วนภูมิภาค โดยให้เข้ารับการฝึกอบรมศึกษาชุดการเรียนด้วยตนเองเป็นสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้ผ่านการอบรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีความสามารถในการร่างหรือเขียนหนังสือราชการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

ณรงค์ สรรพศรี (2531) ได้พัฒนาชุดฝึกอบรมการนิเทศแบบคลินิกด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับครูประถมศึกษา ปรากฏว่า ชุดฝึกอบรมที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 73.79 : 83.56 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้คือ 70 : 70 คะแนนการทดสอบก่อนหลังการฝึกอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามกระบวนการนี้มีความรู้เพิ่มขึ้น

คำใบ แทนคำ (2532) ได้นำเสนอโปรแกรมฝึกอบรมเสริมสมรรถภาพทางวิชาการแก่ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 10 ผลการวิจัยพบว่า ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนต้องการพัฒนาสมรรถภาพด้านความรู้เกี่ยวกับงานวิชาการและเทคโนโลยีทางการศึกษา 4 สมรรถภาพ คือ การวางแผนการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ

กลุ่มโรงเรียน การจัดทำโครงการทางวิชาการกลุ่มโรงเรียน การจัดทำข้อสอบมาตรฐาน และ
 ศูนย์ข้อสอบมาตรฐานของกลุ่มโรงเรียน การใช้สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนประเภท
 โสตทัศนูปกรณ์ สมรรถภาพด้านการสอนและการนิเทศการสอนประกอบด้วย 3 สมรรถภาพคือ
 การสอนซ่อมเสริม การจัดห้องสมุดกลุ่มโรงเรียน การนิเทศการสอน สมรรถภาพด้านมนุษย
 สัมพันธ์และการประสานงาน 3 สมรรถภาพคือ ทักษะการเป็นผู้นำ หลักการประชาสัมพันธ์ และ
 หลักการประสานงาน ส่วนโปรแกรมฝึกอบรมเสริมสมรรถภาพทางวิชาการที่ผู้วิจัยนำเสนอ ครู
 วิชาการกลุ่มโรงเรียนเห็นด้วยในระดับมาก 5 องค์ประกอบ คือ ส่วนองค์ประกอบด้านการ
 ประเมินผลและติดตามผลครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนเห็นด้วยในระดับพอสมควร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครูในโรงเรียนก้นดง

ชานินทร์ อัครรัตน์ (2528) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสวัสดิภาพของครูในโรงเรียน
 ประถมศึกษาที่ก้นดง โดยให้ตัวอย่างประชากรครูประถมศึกษาในโรงเรียนก้นดง สังกัด
 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่ทุกภาคภูมิศาสตร์ จำนวน 318 คน ในด้าน
 โอกาสทางการศึกษาและความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ความมั่นคงและการเงิน การเดินทาง
 และความปลอดภัย สุขภาพ สันทนาการ การจัดการสอน และด้านอื่น ๆ พบว่า ครูส่วนใหญ่
 ได้รับสวัสดิการมากกว่าครึ่งหนึ่งของรายการในแต่ละด้านถึง 6 ด้าน และได้รับสวัสดิการน้อย
 ในด้านการเดินทางและความปลอดภัย ครูเสนอแนะให้หน่วยงานพิจารณาปรับปรุงแก้ไขสวัสดิการ
 เกี่ยวกับการเบิกจ่ายเบี้ยก้นดงให้รวดเร็ว มีสิทธิเบิกค่าโดยสารได้ครึ่งหนึ่งในการไปติดต่อ
 ราชการ และทางการจัดสร้างบ้านพักครูให้เพียงพอกับจำนวนครูที่ต้องการบ้านพักด้วย

ธีรบรรณ ชีมากุล (2529) ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดโครงการสุขภาพ
 ในโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ไม่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า
 สภาพการจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
 ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่ยังไม่มีที่ปัสสาวะนักเรียนชาย ด้านการบริการสุขภาพ โรงเรียน
 ทุรกันดารส่วนใหญ่ไม่มีการตรวจวัดสายตานักเรียน และทั้งโรงเรียนที่อยู่และไม่อยู่ในถิ่น
 ทุรกันดารไม่มีการทดสอบการได้ยินของนักเรียน และด้านการเรียนการสอนสุขภาพโรงเรียน
 ทั้งสองประเภทไม่มีครูที่วุฒิทางสุขภาพ และไม่ได้จัดอบรมครูสุขภาพ เมื่อเปรียบเทียบปัญหา
 การจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนทั้งสองประเภท พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่

ระดับ .05 โดยโรงเรียนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารมีปัญหามากกว่าโรงเรียนที่ไม่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร

ปรัญา สีมอาจารย์ (2531) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาในท้องที่ทุรกันดาร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาในท้องที่กันดารเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีครูชายมากกว่าครูหญิง ส่วนใหญ่สำเร็จปริญญาตรี มีประสบการณ์สอนต่ำกว่า 3 ปี โรงเรียนส่วนใหญ่มีอัตราส่วนครูต่อนักเรียน ครูต่อห้องเรียน และนักเรียนต่อห้องเรียนเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ส่วนปัจจัยจูงใจที่สำคัญของครูมัธยมศึกษาที่ปฏิบัติงานในท้องที่กันดาร ได้แก่ ความมั่นคงปลอดภัย การได้รับการยอมรับในโรงเรียนและสังคม ความมุ่งหวังหรืออุดมคติในการทำงานและในชีวิต การถือกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย การพักผ่อนและนันทนาการ ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน และการได้รับการยกย่องนับถือ

ไพรัช สู่แสนสุข (2531) ได้วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูในท้องที่กันดาร จังหวัดแม่ฮ่องสอน กับครูในกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการศึกษา ในด้านเศรษฐกิจ ด้านสภาวะแวดล้อม และด้านชีวิตสังคม ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของครูในแต่ละพื้นที่ที่มีต่อลักษณะรวมทั้ง 3 ด้านของเทคโนโลยีที่เหมาะสมไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และมีความสอดคล้องกับแนวคิดของชูเมกเกอร์ในระดับน้อยทั้งสองกลุ่ม ครูในสองพื้นที่ที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันในด้านคือ เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และลักษณะการสร้างงานที่เหมาะสมกับมนุษย์ ส่วนในการเลือกเทคโนโลยีที่สำคัญคือเทคโนโลยีที่มีลักษณะมีการคิดหรือการทดลองอย่างรอบคอบก่อนนำมาใช้ และครูให้ความสำคัญของเทคโนโลยีที่ส่งเสริมให้มีการใช้ความรุนแรงต่อชีวิตน้อยที่สุด

เกรกอรี (Gergory, 1975) ได้วิจัยเรื่อง โปรแกรมการอบรมครูประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ชุดการเรียนด้วยตนเอง เพื่อให้ครูนำความรู้จากการศึกษาชุดการเรียนด้วยตนเองไปสร้างชุดการสอนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า คะแนนของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และครูที่ได้รับการฝึกอบรมโดยการศึกษาชุดการเรียนด้วยตนเองมีความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในการสร้างชุดการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เกอร์ลาช (Gerlach, 1980) ได้สร้างโมดูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการฝึกอบรมครูในท้องถิ่นก้นดาร์และชนบทของรัฐเนวาดา สหรัฐอเมริกา โดยได้ทดลองที่เมืองคลาก (Clark County, Nevada) ให้ชื่อชุดว่า "ชุดการสังเกตทักษะการสอนของครู" ปรากฏว่า

1. โมดูลมีความสัมพันธ์กับจุดประสงค์ที่วางไว้ และสอดคล้องกับกิจกรรมการฝึกอบรม
2. การเรียนรู้ตามจุดประสงค์เฉพาะจะได้ผลดี
3. ครูสามารถปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองได้ตามความพึงพอใจ และตามความสะดวกด้านเวลา
4. ครูสามารถเรียนรู้ร่วมกันได้ดี
5. ครูมีความรู้เพิ่มขึ้น และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้

แอนเดอร์สัน (Anderson, 1982) ได้ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะพื้นฐานของนักศึกษาฝึกหัดครูในวิทยาลัยแพรงตันแห่งวิกตอเรีย ประเทศออสเตรเลีย โดยคัดเลือกนักศึกษาครูสาขาประถมศึกษา และสาขาสังคมศาสตร์ เพื่อให้ศึกษาชุดฝึกทักษะการเรียนรู้แบบนิรนัยตามหลักการของ ทาบา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีความสามารถด้านการเรียนรู้ การวางแผน และการสอนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ชุดฝึกทักษะการเรียนรู้แบบนิรนัยซึ่งเป็นชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเหมาะสมสำหรับนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ